

MEDENÎ USÛL HUKUKU DERSİ –TEK- CEVAP ANAHTARI

07/05/2018

1. B'nin vekili V, davalı tarafta Ş, S, Y ve M'yi ihtiyari dava arkadaşı olarak göstererek, onlara karşı belirsiz alacak davası açmıştır. Olayda kamyonun taşıma sözleşmesi çerçevesinde faaliyette bulunması görevli mahkemenin belirlenmesinde dikkate alınamaz. Zira taşıma sözleşmesi S ve Y arasında yapılmıştır; davacı B'nin bu durumla bir ilgisi bulunmamaktadır. Karayolları Trafik Kanunu'ndan doğan sorumluluktan dolayı S, Y ve M bu kazadan sorumludur. Ş ise Borçlar Kanunu kapsamından haksız fiil sorumluluğu taşımaktadır. Yargıtay uygulamasında davalılar arasında zorunlu mali sorumluluk sigortacısı da bulunması görevli mahkemeyi belirlerken önemlidir. Zorunlu sorumluluk sigortası Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlardan olması sebebiyle davanın mutlak ticari dava olduğu ve Asliye Ticaret Mahkemesinin görevli olduğu kabul edilmektedir. Bu bakımdan B'nin M'ye karşı açacağı davada görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemesidir. Ş, S ve Y ile B arasında bir ticari dava bulunmamaktadır. Ş'ye karşı haksız fiilden doğan bir uyuşmazlık söz konusu olduğundan; S ve Y'nin Karayolları Trafik Kanunu'ndan doğan özel bir tehlike sorumluluğu olduğundan görevli mahkeme Asliye Hukuk Mahkemesidir. Nitekim özel görevli mahkemelerin görev alanına giren bir uyuşmazlık da söz konusu değildir. Aynı davada, bir kısım davalılar hakkında genel mahkemenin, diğer davalılar hakkında ise uzman olan özel mahkemenin görevli bulunması halinde özel görevli mahkemede uyuşmazlığın çözümlenmesi gerektiği Yargıtay uygulamasında kabul edilmektedir. Bunun için uyuşmazlığın aynı olaydan kaynaklanması, zararın tek olması ya da taleplerden birisi yönünden verilecek kararın diğerini doğrudan ilgilendirecek nitelikte bulunması, özel mahkeme ile genel mahkeme arasında "yargılama usulüne" ilişkin esaslı farklılıklar bulunmaması gerekir. Olayda benzer bir durum söz konusu olduğundan, görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemesidir.

HMK m. 7/1'e göre, davalı birden fazla ise dava, bunlardan birinin yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir. Ancak dava sebebine göre kanunda davalıların tamamı hakkında ortak yetkiyi taşıyan bir mahkeme belirtilmişse, davaya o yer mahkemesinde bakılır. 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun görevli ve yetkili mahkemeyi düzenleyen 110. maddesinde motorlu araç kazalarından dolayı hukuki sorumluluğa ilişkin davaların, sigortacının merkez veya şubesinin veya sigorta sözleşmesini yapan acentenin bulunduğu yer mahkemelerinden birinde açılabileceği gibi kazanın vuku bulduğu yer mahkemesinde de açılabileceği düzenlenmiştir. Ş'nin sorumluluğu haksız fiilden kaynaklandığı için onun hakkında haksız fiilden kaynaklanan yetkiye ilişkin HMK m. 16 uygulama alanı bulur. Maddeye göre yetkili mahkemelerden biri haksız fiilin meydana geldiği yer mahkemesidir. Böylece haksız fiilin/kazanın meydana geldiği yer tüm davalılar için ortak yetkili mahkeme olur. HMK m. 7/1, c.2'de ifade edilen ortak yetkili mahkemenin kesin yetkili olup olmadığı tartışmalıdır. Öğretide kesin yetki bulunduğu ifade edilmekle beraber, Yargıtay bu durumu kesin yetki olarak kabul etmemektedir. Kesin yetki kuralı olduğunu kabul ettiğimiz takdirde, davanın ortak yetkili mahkeme olan Gebze'de açılması gerekir. Görevli ve yetkili mahkeme Gebze Asliye Ticaret Mahkemesidir.

2. Tensip zaptı dava açıldığı sırada, o davanın açıldığını, o davada uygulanan yargılama usulünü göstermek amacı ile tutulmaktadır. Dava dilekçesi davalıya tebliğ edilmeden, davalı davalıdan haberdar edilmeden davanın reddedilmesi yerinde değildir. Bu durum hukuki dinlenilme hakkına aykırıdır. HMK m. 27'ye göre, hukuki dinlenilme hakkı yargılama ile ilgili bilgi sahibi olma, açıklama ve ispat hakkını içermektedir. Bu bakımdan tarafın davalıdan haberdar edilmesi gerekmektedir. Dilekçeler teatisi aşaması tamamlandıktan sonra ön inceleme aşaması yapılmalıdır. Ön inceleme aşaması duruşmasız da yapılabilmektedir. Nitekim HMK m.138'e göre, dava şartları ve ilk itirazlar hakkında, mahkeme dosya üzerinden karar verebilir. Hakimin dilekçeler teatisi aşamasını tamamlaması, ön inceleme aşamasına geçmesi ve bu aşamada tarafları dinlemeye ihtiyaç duymuyorsa, duruşma yapmadan davayı usulden reddetmesi gerekirdi. Kaldı ki kesin olmayan yetki itirazının davada ilk itiraz olarak ileri sürülmesi gerekir. Olayda kesin olmayan yetki görüşü kabul edildiği takdirde, bu itirazın cevap dilekçesinde esasa cevap süresi içerisinde sunulması gerekirdi. Bu yönüyle de tensip zaptıyla kesin olmayan yetkiye yönelik karar verilmesi yerinde değildir.

3. HMK m. 107'ye göre, davacının dava açıldığı tarihte alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklenemeyeceği veya bunun imkansız olduğu hallerde belirsiz alacak davası açabilir. Maddi veya manevi tazminat davalarında davacının dava açarken alacağının miktarını tam olarak belirlemesi ve bunun talep sonucu olarak dava dilekçesinde gösterilmesi mümkün değildir. Bu durum bazen imkansız, bazen davacıdan beklenemeyecek kadar zordur. Aynı durum destekten yoksun kalma tazminatı bakımından da geçerlidir. Bu bakımdan davacının maddi, manevi ve destekten yoksun kalma tazminat talebini belirsiz alacak davasının konusu yapması mümkündür. Yargıtay maddi tazminat ve destekten yoksun kalma tazminat taleplerinin belirsiz alacak davasının konusu yapılabilmesi yönünde karar vermektedir. Bununla birlikte mahkeme, manevi tazminatın bölünmezliği ve tekliğinden hareketle manevi tazminatın bir defa istenebileceğini belirtmektedir. Bu bakımdan manevi tazminat taleplerinin belirsiz alacak davası yoluyla ileri sürülemeyeceğine karar vermektedir.

4. Soruda ıslah yoluyla belirsiz alacak davasının tam alacak davasına dönüştürülmesinin mümkün olup olmadığı sorulmaktadır. Talep değişikliğinde yapılan değişikliğin aynı kapsamda bir dava olması zorunlu değildir. Açılan bir alacak davasını başka bir alacak davasına çevirmek veya malvarlığı haklarıyla ilgili bir davayı şahıs varlığıyla ilgili bir davaya dönüştürmek açısından kanunda bir engel bulunmamaktadır. Ayrıca HMK m. 180'e göre dava tamamen ıslah edilerek yeni bir dava dilekçesi verilir. Bu bakımdan davanın ıslahı ile dava tamamen farklı bir davaya çevrilebilir. Bunun için hukuki yararın bulunup bulunmadığı ve ıslahın kötüniyetli yapıp yapılmadığına dikkat etmek gerekir. Sonuç olarak belirsiz alacak davasının ıslah yoluyla tam alacak davasına dönüştürülmesi mümkün olmalıdır.

5. İspat yükünün kime ait olduğuna dair düzenleme HMK m. 190'da yapılmıştır. Hükme göre, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkararak tarafa aittir. Davacı B haksız fiile davasını dayandırmaktadır. Ş'nin kusurlu olduğunu, zararını, hukuka aykırı fiili ve illiyet bağını B ispat etmelidir. S, Y ve M ise KTK'dan kaynaklanan özel bir tehlike sorumluluğu ile B'ya karşı sorumludur. Burada bir kusursuz sorumluluk hali bulunmaktadır. S, Y ve M'nin sorumluluğuna gidebilmek için B'nin kusuru ispat yükü bulunmamaktadır. B, zararı, hukuka aykırı fiili ve illiyet bağını ispat yükünü taşır. Burada ihtiyari dava arkadaşlığı bulunduğu davaların tahkikat aşaması birlikte yürütülür. Bu bakımdan ispat faaliyetinin ayrı ayrı yapılması gerekmez.

6. Karayolları Trafik Kanunu m. 85'e göre, bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa, motorlu aracın bir teşebbüsün unvanı veya işletme adı altında işletilmesi halinde, motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi doğan zarardan müteselsilen sorumludur. İşleten, araç sahibi veya aracın uzun süreli kiralama durumunda kiracıdır. İşleten bu tür kazalardan sorumluluğunun karşılanabilmesi için zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırmalıdır. Zarar gören sigorta şirketine (M) ve işletene (S ve Y) başvurarak zararının tazmin edilmesini sağlayabilir. Karayolları Trafik Kanununa göre söz konusu olan bu sorumluluk tehlike sorumluluğudur. Ş'nin ise borçlar hukukundan kaynaklanan haksız fiil sorumluluğu mevcuttur. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 57/1, c'ye göre aynı veya benzer vakıalara ya da farklı hukuki sebeplere dayanan davalar da birlikte açılabilir. Birlikte hareketi mümkün kılan sebep bu kapsamda kabul edilmelidir. Aynı haksız fiil sebebiyle –olayımızda trafik kazası- ancak birden fazla farklı hukuki sebeplerle sorumlu olunması halinde, sorumlulara karşı birlikte dava açılabilir. Dolayısıyla ihtiyari dava arkadaşı olarak Ş, S, Y ve M'ye karşı birlikte dava açılması mümkündür.

7. Bölge Adliye Mahkemesi, ön inceleme sonunda dosyada eksiklik bulunmadığına karar verirse, dosyayı incelemeye başlar. BAM başvuran tarafın ileri sürdüğü sebeplerle sınırlı bir inceleme yapmaktadır. Ancak kamu düzeninden olan hallerde mahkeme sebeplerle bağlı olmadan karar verebilir. Görev ve kesin yetki kamu düzenindedir ve dava şartıdır. Bu bakımdan davacının istinaf sebepleri arasında yer almasa dahi BAM bu sebepleri kendiliğinden dikkate almalıdır. Olayda görev açısından davacının talebi bulunmasa dahi hakim görevsizliği kendiliğinden incelemesi gerekirdi. Olayda kesin yetki olduğu görüşü benimsendiği takdirde, BAM'ın kendiliğinden kesin yetki açısından da inceleme yapması gerekirdi. HMK m. 353'e göre, "*Mahkemenin görevli ya da yetkili olmamasına rağmen davaya bakmış bulunması*" durumunda BAM ilk derece mahkemesinin kararını kaldırarak dosyanın görevli ve

yetkili mahkemeye gönderilmesine karar vermelidir. Bu bakımdan BAM'ın doğrudan davanın esasına geçmesi hatalıdır.

8. İlk derece yargılamasında uygulanan usulün istinafta da geçerli olacağını belirten HMK m. 360'dan hareketle istinaf aşamasında ihtiyati tedbir kararı verilmesi mümkündür. Ayrıca Bölge Adliye Mahkemeleri sadece denetim değil, hüküm mahkemeleri de olduğundan bu tür kararlar istinaf kanun yolunda verilebilir. HMK m. 357'de yer alan yapılamayacak işler kapsamında geçici hukuki koruma talep edilemeyeceği belirtilmemiştir. Bu yönüyle İstanbul BAM'ın kararı doğrudur. Fakat karar ihtiyati tedbirin kazaya karışan araç üzerine konulması yönüyle hatalıdır. Çünkü HMK m. 389'da uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyati tedbir kararı verilebileceği ifade edilmiştir. Halbuki olayda uyuşmazlık konusu para alacağıdır; kamyon değildir. Para alacağı için ihtiyati haciz talep edilebilir. Uyuşmazlık konusu kamyon olmadığından ihtiyati tedbir kararı verilemez. Bu bakımdan mahkemenin verdiği karar yerinde değildir.

9. HMK m. 358'e göre, duruşmalı incelenen işlerde taraflara çıkartılan davetiyelerde duruşmada hazır bulunmadıkları takdirde tahkikat yokluklarında yapılarak karar verilecektir. Yine maddenin üçüncü fıkrasına göre, başvuranın mazeretsiz olarak duruşmalara katılmaması halinde dosyanın mevcut durumuna göre karar verilir. Bu bakımdan tarafların duruşmaya gelmemesi halinde dosya işlemde kaldırılmaz, dosyanın mevcut durumuna göre karar verilir veya başvuru reddedilir. Dolayısıyla mahkemenin dosyayı işlemde kaldırılması kararı ve yenileme talebinde bulunulmamasından dolayı davanın açılmamış sayılmasına karar vermesi yerinde değildir.

10. Tebligat Kanunu m. 11'e göre vekille takip edilen davalarda tebligatın vekile yapılması gerekmektedir. Olayda tebligat V'ye değil, B'ye yapılmıştır. Vekil varken asıl tarafa yapılan tebligat usûlsüzdür. Usûlsüz tebligat geçersiz tebligat demek değildir. Usûlsüz tebligatın söz konusu olması halinde muhatabın tebligatı öğrendiğini beyan ettiği tarihte tebligatın yapıldığı kabul edilir (Teb. K. m. 32). Bu durumda tebligat V'nin tebligatı öğrendiğini beyan ettiği tarihte, yani tahliye edildiği gün yapılmış kabul edilir. Bir aylık temyize başvuru süresi de, V'nin öğrenme tarihi dikkate alınarak hesap edilir. Yani bu günün ertesi günü temyize başvuru süresi işlemeye başlar. Bu bakımdan V'nin eski hale getirme yoluna gitmeden, temyize başvurması yerinde olurdu. Çünkü kesin süreyi kaçırmamıştır.

Sorunun diğer kısmında davanın açılmamış sayılması kararının temyiz kanun yoluna götürülmesinin, temyiz sınırına göre belirlenip belirlenmeyeceği sorulmaktadır. Davanın açılmamış sayılması, usule ilişkin nihai bir karardır. Bu kararın temyize konu olabilmesi için temyiz sınırının üzerinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Alacağın bir kısmının dava edilmesi halinde kesinlik sınırı dava edilen miktara göre değil, alacağın tamamına göre belirlenir. Bu bakımdan alacağın tamamı dikkate alındığında, temyiz sınırı aşıldığından mahkemenin kararı yerinde değildir.

11. HMK m. 375/1-c bendine göre, vekil veya temsilcisi olmayan kimselerin huzuruyla davanın görülmüş ve karara bağlanmış olması yargılamanın yenilenmesi sebebi teşkil eder. Vekaletnamesi olmayan bir avukatın veya kanuni temsilcisi olmayan bir kişinin davada tarafı temsil etmesi bu bent kapsamındadır. Gerçek anlamda iradi veya kanuni temsilci dışındaki kişilerin davaya temsilci veya vekil gibi katılması sonucu asıl tarafın gerçekte temsil edilmediği bir durum söz konusu olmaktadır. Bu durum tarafın iradesinin yargılamaya yansımamış olması, hukuki dinlenilme hakkının da tamamen ihlal edilmiş olması demektir. Halbuki olayda iradi temsilcinin vekalet deruhte edebilmesi açısından bir sorun yoktur. Avukatlık ruhsatı ve hukuk diploması sahtedir. Burada geçerli bir vekalet verilmiştir, maddi hukuk açısından vekalet ilişkisinde bir sorun yoktur. Bu durumda c bendine dayanarak yargılamanın yenilenmesi talep edilemez. Buradaki sorun meslek hukuku açısındandır. Bu husus her ne kadar bir dava şartı olsa da, kanun koyucu tüm dava şartlarını yargılamanın yenilenmesi sebebi saymamıştır. Olayda bir yargılamanın yenilenmesi sebebi yoktur.

Karar İncelemesi:

Hukuki sorun: Davaya cevap vermeyen davalının gösterdiği tanıkların dinlenebilip dinlenemeyeceği

Yargıtay'ın görüşü: Davaya cevap vermeyen davalının inkar kapsamında tanık dinletmesinin mümkün olduğu

Değerlendirme: 2. HD'nin bu yönde karar vermesine rağmen, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu cevap dilekçesi vermemiş olan davalıya ön inceleme aşamasında delillerini sunması için ayrıca süre verilemeyeceğine karar vermiştir (Bkz. HGK, 20.04.2016, E. 2014/13-856, K. 2016/523; HGK, 20.04.2016, E. 2014/2-695, K. 2016/522). Hukuk Genel Kurulu'nun görüşü daha isabetlidir. Ön inceleme aşamasında sadece tarafların dilekçelerinde belirttikleri ama mahkemeye henüz vermedikleri delillerin sunulması veya başka bir yerden getirilmesi için süre verilmesi öngörülmüştür. Yoksa hiç cevap dilekçesi vermemiş davalıya delil sunması için süre verilemeyecektir. Davayı inkâr etmiş davalı, sonradan ikinci cevap dilekçesi veremez. İkinci cevap dilekçesi cevaba cevap dilekçesine karşı verilir. Cevap dilekçesi vermemiş olmak, davacının iddialarını inkâr anlamına geldiğinden, davalı taraf ön inceleme ve tahkikat aşamasında inkâr kapsamında savunma yapabilir. Bu yönde ispat faaliyetinde bulunarak delil gösterebilir. Bu bakımdan 2. HD'nin görüşü yerinde değildir.

İhtiyari Soru:

I. Hukuki Sorun: Maddi tazminat davasına ıslahla manevi tazminat talebinin dahil edilmesinin mümkün olup olmadığıdır.

Yargıtay'ın görüşü: Maddi tazminat davasına ıslahla manevi tazminat talebinin dahil edilmesinin mümkün değildir.

Değerlendirme: Islah yolu hak arama özgürlüğünün dava prosedüründe kullanılma şekillerinden birisidir ve Kanun'da açıkça tarafların davalarını yeni bir dava dilekçesi vermek suretiyle ıslah edebilecekleri -davanın tam ıslahı- düzenlenmiştir (HMK m. 180). Kanun açıkça davanın tam ıslahına cevaz verirken, sınırlandırıcı bir şekilde tam ıslah yolu ile manevî tazminat taleplerinin dava konusuna eklenemeyeceğini içtihat yoluyla kabul etmek hatalıdır. Tarafın talebine yeni bir talep ekleyerek talebini artırmasına engel olacak bir hüküm bulunmamaktadır. Davaların birleştirilmesi veya davaların yığılması şeklinde birden fazla talebin ileri sürülmesinin mümkün olduğu hallerde, ıslah yoluyla yeni bir talebin de davaya dahil edilebilmesi gerekmektedir. Bu bakımdan manevi tazminat talebinin dava konusuna eklenmesi uygun görülmelidir.

II. Aleyhe bozma yasağı: Kanun yolu incelemesi yapan mahkemenin bir önceki derecede verilmiş bulunan kararı, mevcut halinden, kanun yoluna başvuran tarafın daha aleyhine olarak bozamaması, kaldırmaması yahut değiştirmemesi olarak ifade edilir. Aleyhe bozma yasağı HMK m. 26'da bulunan taleple bağlılık ilkesine dayandırılmaktadır. Tasarruf ilkesi ile de aleyhe bozma yasağının bağlantısı mevcuttur. Aleyhe bozma yasağı taraflardan yalnızca birinin kanun yoluna başvurusu halinde söz konusu olur.

Meselei maddiyenin takdirinde hata: HUMK m. 428'de geçen bir temyiz sebebiydi. Maddi hukuka ilişkin temyiz sebebi olarak kabul edilmekteydi. İlk derece mahkemesinin delillerin takdirinde hata etmiş olması veya vakianın hukuki değerlendirilmesinde hata etmiş olması durumunda bu temyiz sebebinin varlığı kabul edilmekteydi. Artık üç dereceli bir yargı sistememiz olduğundan ve temyiz kanun yolunun denetim merci olarak işlem görmesinden dolayı, Yargıtay'ın bu yönde bir görevi bulunmamaktadır. Nitekim HMK'da temyiz sebebi olarak bu düzenleme yer almamaktadır.